

URARTU DOKUMALARINDA TİFTİK

(Urartu Textiles and Mohair)

Dr. Şefik Müftüoğlu (*)

GİRİŞ:

Bugün Ülkemizde Orta Anadolu ve Güney Doğu Anadolu Bölgeleri Ankara keçisinin geniş çapta yetiştirildiği bölgelerdir. Ankara keçilerinde renk genellikle beyazdır. Fakat, beyaz renk kati bir ırk vasfı olmayı siyah, sarı, kurşuni veya bej renkte Ankara keçilerde mevcuttur. Örneğin, Güney Doğu Anadolu bölgesi Ankara keçileri renklidir.

Ankara keçisinin tarihi ve orijini hakkında görüşler değişiktir. Abidin (1), Ankara keçisinin tarihinin pek eski olduğunu ve 24 asırdan beri Ankara bölgesinde yetiştirildiğini kaydetmektedir. Batu (2) Ankara keçilerinin Ankara mintikasına nisbeten yeni bir tarihte geldiğini, anayurdunun Asya olduğunu, kökenini Capra Prisca'dan aldığını ve Ankara keçisini veya Ankara keçisine çok yakın bir varyetenin Süme medeniyetinin ilk devirlerinde tanınmış ve yetiştirilmiş olduğunu bildirmektedir. Bu çalışma Ankara keçisi tarihine belirli ölçüde yeni bilgiler katma amacıyla düzenlenmiştir.

MATERYAL ve METOD

Araştırmanın materyalini, 1973 yılında Patnos ilçesinde Dil ve Tarih Coğrafya fakültesi Arkeoloji Kürsüsünde yapılan kazılardan elde edilmiş tekstil örnekleri teşkil etmiştir. Tekstil örnekleri M.Ö.VIII VII yüzyıla ait bir Urartu mezarındaki Tunç keme

(*) Lalahan Zootekni Araştırma Enstitüsü Uzmanı

arasında ve kısmen de Tunç'dan bir çanağın içinde bulunmuştur (3). Bu örneklerdeki elyaf tiplerinin tesbitinde (5) de bildirilen, elyaf özelliklerinin tesbitinde (4) bildirilen metodlar kullanılmıştır.

ELDE EDİLEN SONUÇLAR

İncelenen tekstil örnekleri uzun süre toprak altında kaldıklarından, elyafa ait özelliklerden bazıları kısmen veya tamamen kaybolmuştur. Tunç kemer kantıları arasındaki örneklerde özellikler daha iyi korunmuştur. Elyafa ait özelliklerin tesbitinde örnek veya örneği meydana getiren elyafın tabii tutuldukları muameleler ve varılan sonuçlar aşağıda bildirilmiştir.

1- Örnekler % 10 luk sıcak alkalide (KOH) erimiş, % 10 luk sıcak HCl solüsyonunda değişmemiştir. Bu kimyasal muayene, örneklerdeki elyafın hayvani orjinli olduğunu göstermiştir (5).

2- Elyafın dış kısmını kaplayan kütikula hücrelerinin şekil ve dolayısıyla görünüşleri bozulmuştur. Bu sebepten kütikula hücrelerinin sınırları, büyüklükleri ve kortekse bağlantı durumları tesbit edilememiştir. Korteks tabakasının muayenesi için enine ince kesitler yapılmış, bu muayenelerde elyafın örneklerde tabii olarak açık ve koyu kahve renkleri ile kullanıldığı ve korteks yapısı bakımından tiftik veya tiftiğe çok benzer elyaf olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu kesitler, halen Güney Doğu Anadolu bölgesinde yetiştirilen aynı renkli tiftik numuneleri ile mukayese edilmiş, renk ve korteks yapısı bakımından farksız bulunmuştur.

3- Tekstil örneklerindeki elyafın ortalama incelik ve incelik dağılımı da tesbit edilmiştir. Açık sarı renkli elyaf 10-50 mikron arasında, koyu kahverengi elyaf 10-60 mikron arasında incelik dağılımı göstermişlerdir. Aynı elyafın ortalama incelikleri ise 10-15 mikron ile 24.75 ve 31.75 mikron olarak saptanmıştır. Bu dağılım ve ortalama değerler de tiftikler için (6) de bildirilen değerler arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak, kazılardan elde edilmiş tekstil örneklerinin renkli tiftik veya buna çok benzer bir elyaftan dokunduğu, böylece renkli Ankara keçilerinin veya buna çok yakın bir varyetenin Urartular zamanında da Anadolu'da yetiştirildiği kanısına varılmıştır.

ÖZET

Bu çalışma, Ankara keçisi tarihine belirli ölçüde yeni bilgiler katmak amacıyla düzenlenmiştir. Materyal olarak 1973 yılında Patnos ilçesinde yapılan kazılarda elde edilmiş tekstil örnekleri kullanılmıştır. Urartulara ait olan bu örneklerin kimyasal morfolojik ve histolojik analizlerinde renkli tiftik veya buna çok benzer bir elyaftan dokunduğu sonucuna varılmıştır. Böylece, halen Güney Doğu Anadolu bölgesinde geniş çapta yetiştirilen Ankara keçilerinin veya buna çok yakın bir varyetenin Urartular devrinde de yetiştirildiği ortaya çıkmaktadır.

SUMMARY

The aim of this study is to add some knowledge to the Angora goat's history. From the material, the textile samples found in the excavations made in the year of 1973 in Patnos, were used. From the chemical, morphological and histologic analyses, one can see that these fabrics were woven from naturally colored mohair or fabrics very similar to these. Thus we can come to the conclusion that Angora goats breded.

LİTERATÜR

- 1- ABİDİN, İ. (1340): Ankara Keçisinin Halı ve Islahı, Kader Matbaası, İstanbul.
- 2- BATU, S. (1951): Türkiye keçi ırkları ve keçi yetiştirme bilgisi. A.Ü. Veteriner Fakültesi yayınları No.4, Ankara.
- 3- ÖĞÜN, B. (1975): Urartu Tekstil Örnekleri. Sümerbank Endüstri ve Kültür Derg. sayı 152: 7-12.

- 4- İMERYÜZ, F. ve SANDIKÇIOĞLU, M. (1968) : Koyun Yetiştiriciliğinde Yapağı. Lalahan Zoot. Araşt. Enst. Yayın No. 22, Ankara
- 5- UTKANLAR, N. (1960) : Dokuma endüstrisinde kullanılan elyaf çeşitlerinin sınıflandırılması, yapağı ile sun'i elyafın mukayesesi ve bunların birbirlerinden ayırt edilme metodlarına kısa bir bakış Lalahan Zoot. Araşt. Enst. Derg. cilt 1, sayı 5: 11-19
- 6- UTKANLAR, N. İMERYÜZ, F., ÖRKİZ, M., KARA, H. (1961) : Türk tiftiklerinde incelik derecesi, kemp ve medullalı elyaf nisbetleri, bunların önemli yetiştirme bölgelerindeki durumları üzerinde mukayeseli araştırma. Lalahan Zoot. Araşt. Enst. Derg. Cilt 1 sayı 8-9 : 85-105.